

INNOCENCI SARRIÓ MONTAÑANA
LA VOCACIÓ PER LA PALEONTOLOGIA I L'ARQUEOLOGIA

Joaquim Juan Cabanilles

En la nota necrològica redactada el dia del seu traspàs, el 27 de març del 2017, el Museu de Prehistòria de València, la institució que l'havia acollit com a membre a finals dels anys 1980, es referia a Innocenci Sarrión Montañana en els termes de «destacat paleontòleg». Ben mirat, Innocenci Sarrión havia estat això i més coses, entre elles arqueòleg, etnòleg, fotògraf costumista o restaurador de museu, per bé que és aqueixa faceta de paleontòleg, d'estudis de la fauna quaternària, el que justifica completament el recordatori que se li fa dins d'aquestes actes de les III Jornades d'Arqueozoologia del MPV.

Innocenci Sarrión va nàixer el 5 de novembre del 1939 a Benimaclet, quan encara aquesta població no era una pedania de la ciutat de València. Després dels estudis primaris, als 13 anys, s'incorporà a la sastreria de son pare, negoci del qual s'hagué de fer càrrec als 17 anys, arran de la mort del genitor.¹ Els anys 40 i 50 del segle passat van ser difícils per a molta gent, i en general per a qui volia continuar una formació fora dels oficis o les arts manuals.

El 1960, I. Sarrión ingressa al Centre Excursionista de València, fet cabdal si es té en compte tota la trajectòria, personal i intel·lectual, que s'hi enceta. El CEV era llavors un lloc on concorria gent culturalment molt inquieta, amants de la natura i les ciències naturals, la geografia, l'etnologia, la història, etc. Dins d'aquest ambient, Sarrión s'impregna i acaba trobant

¹ Els detalls més biogràfics han estat extrets d'unes notes del mateix I. Sarrión, conservades en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), redactades cap al 1989. També s'ha tingut present el text: «Innocenci Sarrión Montañana, una semblança des de l'excursionisme a la ciència (nota biogràfica)», de Josep Fernández Peris i Policarp Garay Martín, repartit amb motiu de l'homenatge a I. Sarrión promogut, entre altres associacions i institucions, pel Grup Valencià de Quaternari (AEQUA) i el Museu de Prehistòria de València, realitzat en el Campus de Burjassot de la Universitat de València el 10 de novembre del 2015.

a l'excursionisme un sentit més enllà del mer esplai, el risc o l'aventura, en definitiva, una forma d'esbargiment cultural. Les llargues i constants caminades per la muntanya, per serrals, barrancs i cingleres, el portaran a cims, coves i avencs que cal explorar, activitat que el posarà en contacte primerament amb l'arqueologia. Els objectes trobats, testets ceràmics, estris de pedra i metall, adorns d'os o de closques de mol·luscs, etc., s'han de classificar i datar. Això farà acostar-se Sarrión al Museu de Prehistòria de València, a la cerca de llibres i d'opinions autoritzades. Cap a mitjans dels 1960 serà ja en el cercle de col·laboradors del MPV, relació que certifica la memòria d'activitats del MPV corresponent a l'any 1967, on s'anota el lliurament que fa, com a donatiu, d'un lot de ceràmica procedent del poblat de l'edat del bronze de La Majarilla (Bugarra, València), com també dels primers escrits propis, dos breus notes arqueològiques sobre la Cova de la Cerdanya (Pina de Montalgrao, Castelló).² Aquesta relació de col·laboració ja no es detindrà mai, intensificant-se amb els anys 1970, fins a l'ingrés de Sarrión en el mateix MPV a finals, com hem dit, dels anys 1980.

L'interès primerenc d'Innocenci Sarrión per l'arqueologia el posa en relleu el gros de les seues publicacions i informes amb data dels anys 1960 i 1970, tal com mostra el llistat bibliogràfic que acompanya a aquest text. Així, hi ha un bon nombre d'informes inèdits, a poc a poc depositats en la Biblioteca del SIP-MPV (com registren les memòries anuals d'activitats de la institució), sobre els jaciments –per exemple– de la Cova Sarinyago (Ador, València), Las Cuevas (Cofrents, València), l'estació a l'aire lliure de Sotocuelos de la Brezosa (Villar del Humo, Cuenca), la Cova del Racó del Duc (Vilallonga, València), o el poblat de La Majarilla (Bugarra, València); o sobre el gravat rupestre del Barranco de la Vid (Villargordo del Cabriel, València), o les pintures rupestres del Barranco de Coy (Tous, València). Publicats, hi ha notes i xicotets estudis en revistes i bolletins dels àmbits excursionista i muntanyista, on pot destacar-se l'escrit sobre les restes de la primera edat del ferro de la Cueva Honda de Cirat (Castelló), dins la revista *Lapiaz* del Comitè d'Espeleologia de la Federació Valenciana de Muntanyisme (núm. 2, I època, 1975). Però també hi ha estudis més elaborats, en revistes especialitzades d'abast més ampli, com ara l'article sobre el jaciment neolític de la Cova de Dalt (Tàrbena, Alacant), en la *Revista*

² Cf. *La labor del Servicio de Investigación Prehistórica y su Museo en el pasado año 1967*. València, 1969, p. 76 i 92.

Innocenci Sarrion amb un vas neolític de la Cova de l'Or de Beniarrés, al Museu de Prehistòria de València. 1985.

Innocenci Sarrion en el Laboratori de Restauració del Museu de Prehistòria de València. 1992.

del Instituto de Estudios Alicantinos (núm. 18, 1976), o sobre el poblat ibèric de la Peña de las Majadas (El Toro, Castelló), en *Archivo de Prehistoria Levantina*, revista del Servei d'Investigació Prehistòrica (SIP) i Museu de Prehistòria de València (núm. XV, 1978), o sobre l'estació meso-neolítica de Valdecuevas (Cazorla, Jaén), en *Saguntum-Papeles del Laboratorio de Arqueología*, revista del Departament de Prehistòria i Arqueologia de la Universitat de València (núm. 15, 1980). Per fer algun comentari, aquest darrer article encara constitueix hui en dia l'única referència bibliogràfica sobre la possible presència de la fase B del Mesolític recent mediterrani en terres d'Andalusia, fase cronocultural que precedeix immediatament el Neolític, etapa aquesta darrera representada igualment en l'estratigrafia de Valdecuevas, en les seues fases inicials. La data de l'article sobre Valdecuevas marca una fita important, atès que, a partir del 1980, l'estricta arqueologia passarà a un pla bastant allunyat del que seran els temes preferents abordats per Sarrión.

En les coves i els llocs arqueològics, a banda dels objectes i atifells de producció antròpica, sol haver-hi restes òssies de fauna, que poden estar relacionades o no amb la subsistència humana. Aquest tipus de restes també poden trobar-se en avencs, esclètxes i altres llocs no exactament arqueològics. Innocenci Sarrión no menysprea els ossos de fauna, els arreplega i s'interessa per ells pràcticament al mateix temps que ho fa pels objectes arqueològics: naix així el «paleontòleg» quasi simultàniament a l'«arqueòleg». La paleontologia, doncs, l'obliga també a un aprenentatge que el portarà a buscar llibres i manuals, necessaris per a determinar i filiar les espècies, i a contactar amb gent i centres especialitzats, entre aquests l'Institut de Paleontologia de Sabadell, l'Institut de Ciències de la Terra 'Jaume Almera' de Barcelona, o la Facultat de Ciències Biològiques de la Universitat de València. Paral·lelament a la formació paleontològica, Sarrión anirà aplegant una nombrosa i diversa col·lecció òssia de referència, recurrent muntanyes i camps, granges, corrals i estables, i zoos.

El primer treball específicament «paleontològic» el publica a mitjans dels 1970 en la revista *Lapiaz*, editada, com hem dit, pel Comitè Regional Valencià d'Espeleologia, abans d'esdevindre Federació. Amb anterioritat a aqueixa data, en les publicacions i els informes arqueològics poden haver referències a la fauna trobada, en forma de classificacions simples d'espècies, com s'observa, per exemple, en el manuscrit sobre la cova ja anomenada del

Racó del Duc (1974), amb determinació de les restes òssies capa a capa de la cala estratigràfica efectuada i les d'altres zones de la cavitat, o en la publicació de la Cova de Dalt de Tàrbena (1976), amb classificació semblant. En els darrers treballs arqueològics, que, com ja hem dit, pràcticament no depassen el 1980, n'hi ha també algun amb esment de la fauna arreplegada, com ara –i principal– el dedicat a l'estació andalusa de Valdecuevas (1980).

En el *Lapiaz* al·ludit (núm. 3, I època, 1976) es presenten, entre altres, les primeres restes de *Panthera pardus* trobades en la Cova del Racó del Duc, en un pou al fons de la cavitat, de les quals es donen diferents dades osteomètriques.³ En la mateixa revista *Lapiaz* –especialment–, en números subsegüents, fins al 1980, seguiran aportant-se dades paleontològiques de diferents jaciments, arqueològics i no: sobre un linx de la Cueva del Puerto (Calasparra, Múrcia) i altres restes d'altres llocs (1978), sobre cabirols de llocs valencians i de Conca (1979), sobre les restes faunístiques de la Cueva del Cerezo de Castielfabib (1980), o sobre la fauna pleistocena de la Cova del Llentiscle de Vilamarxant (1980).

Alguns d'aquests treballs estan al límit de l'arqueozoologia, però és als anys 1980 que Innocenci Sarrión esdevé més «arqueozòleg». La seua condició ja d'expert coneixedor de la fauna quaternària, adquirida durant els 1970, l'aproparà a l'arqueologia més «acadèmica», en un moment en què es disparen els programes de recerca i els estudis multidisciplinaris. En aquest període, Sarrión rebrà nombrosos encàrrecs de departaments universitaris i d'altres centres, dels investigadors al cap de projectes homologats, i classificarà tota mena de faunes de jaciments arqueològics ben diversos. Alguns treballs de classificació seran publicats, i d'altres no, com revela la bibliografia que s'adjunta. Entre els primers, hi ha els referits a la fauna del jaciment romà de Santa Bàrbera (la Vilavella, Castelló), del 1981; la fauna del poblat ibèric del Puntal dels Llops (Olocau, València), també del 1981; la fauna de l'edat del bronze de la Cueva Soterraña (Requena, València), del 1982, i del poblat de la Muntanya Assolada (Alzira, València), del 1983; o la

³ Per remarcar-ne l'interès, aquestes restes, pertanyents a un sol individu, més les de dos altres individus recuperades en el sondeig arqueològic practicat per Sarrión en el vestíbul de la cova (informe del 1974), nivells pre-solutrians, han estat objecte recentment d'un acurat estudi arqueozoològic (cf. V. Sauqué i A. Sanchis, «Leopards as taphonomic agents in the Iberian Pleistocene, the case of Racó del Duc (Valencia, Spain)», *Palaeo* 3, 472, 2017, p. 67-82. <http://dx.doi.org/10.1016/j.palaeo.2017.01.016>).

Innocenci Sarrion en el Gabinet de Fauna Quaternària del Museu de Prehistòria de València. 2002 i 2007.

fauna de les coves-santuari ibèriques del Puntal del Horno Ciego (Villargordo del Cabriel, València), del 1990. Entre els informes inèdits, cal ressenyar els corresponents al jaciment mosterià del Salt (Alcoi, Alacant), del 1981; al jaciment neolític de la Cueva del Toro (Antequera, Màlaga), igualment del 1981; a l'abric mesolític i neolític de la Falguera (Alcoi, Alacant), del 1982; a la necròpolis ibèrica del Molar (Sant Fulgenci-Guardamar del Segura, Alacant), del 1984; al jaciment romà del Grau Vell (Sagunt, València), també del 1984; al poblat argàric de Las Viñas (Coy, Múrcia), del 1985; o al jaciment canari de la Cueva de las Fuentes I (Buena Vista del Norte, Tenerife), del 1988.

Com és natural, els treballs arqueozoològics es compaginen amb els paleontològics, la majoria publicats, com ara els dedicats a les restes faunístiques d'algunes cavitats de Calseca (Santander), del 1982; a la fauna würmiana de la Cueva de San Antón (Villanueva de Viver, Castelló), del 1983; a algunes restes de hienes de l'est peninsular, també del 1983; a la fauna del Würm superior de la Cueva Merino (Dos Aguas, València), del 1984; a la fauna pleistocena de diversos jaciments paleontològics de la Ribera Baixa (València), del 1984, i del jaciment de Molí Mató (Agres, Alacant), del 1987, dos treballs importants per al seu moment; a un tret morfològic diferenciador per a les restes òssies de *Capra pyrenaica* i *Capra hircus*, del 1988, treball mitat «arqueozoològic» pel seu innegable interès –cal assenyalar-ho– per a la classificació de faunes del Neolític inicial; o a la fauna del Plistocè mitjà de la Cova del Corb (Ondara, Alacant), del 1990.

Els 1980 són també els anys d'una intensificació de la col·laboració d'Innocenci Sarrión amb el Museu de Prehistòria de València, relació que, com hem vist, venia de mitjans dels 1960. En aqueixes dates, el MPV està en procés de remodelació, després d'un trasllat de seu a l'antiga Casa de Beneficència, la seua ubicació actual. Les sales del museu s'han de muntar i obrir de nou, per a la qual cosa cal seleccionar, catalogar i reparar els materials expositius, arqueològics i paleontològics. Per aconseguir-ne el muntatge global, es recorre estratègicament a exposicions temàtiques successives, on van acomplint-se les tasques museogràfiques assenyalades. En aquest procés, I. Sarrión és cridat per al control de les restes de fauna, en relació, primer, amb les exposicions *La cultura ibèrica* (1983) i *Paleolític i Epipaleolític: les societats caçadores de la prehistòria valenciana* (1984). Tot seguit serà contractat (1984 i 1985) per a la futura exposició *El Neolític valencià: els primers agricultors i ramaders* (inaugurada el 1987), però ja

no només com a expert en fauna, sinó per a fer-se càrrec de la restauració de la col·lecció ingent de vasos neolítics de la Cova de l'Or de Beniarrés (Alacant), col·lecció una part important de la qual continua tenint presència destacada en la sala de Neolític del MPV. Constatades les mans excel·lents de Sarrión per a la restauració, el MPV l'incorpora en la seua plantilla el desembre del 1986, en qualitat d'ajudant-restaurador, l'única plaça possible en aquell moment, aconseguida per concurs-oposició.

Dins del MPV, les noves funcions d'I. Sarrión no l'impedeixen en un primer moment (finals dels 1980) continuar dedicant-se a la fauna, com hem vist en repassar-ne la producció bibliogràfica dels anys 1980. Els 1990, en canvi, sí que tindran capficat Sarrión en la restauració arqueològica. A banda de la labor quotidiana de reparació del material provinent de les excavacions del MPV, dels vells fons o dels nous dipòsits, amb vista a l'exposició permanent o les mostres temporals, de les mans de Sarrión eixirà una àmplia col·lecció de motles i rèpliques de les peces més singulars del museu, destinades a propòsits expositius i didàctics. Només a finals de la dècada publicarà un treball faunístic, dins l'estudi del poblat de l'edat del bronze de la Lloma de Betxí (Paterna, València), del 1998.

El 2000, Innocenci Sarrión dóna la seua col·lecció de fauna, la de referència i l'arreglada en llocs arqueològics i paleontològics, al Museu de Prehistòria de València. Arran d'aquesta donació, el MPV crea un Gabinet de Fauna Quaternària, al càrrec del qual estarà el mateix Sarrión, que obté alhora una millora del lloc de treball. Des del Gabinet, i deslliurat de la restauració arqueològica, Sarrión reprendrà els estudis de paleontologia i arqueozoologia, amb un ànim que es mantindrà més enllà encara de la seua jubilació, esdevinguda el 2010. D'aquest darrer període, són treballs importants els concernents, per exemple, les restes de cànids de jaciments valencians de l'edat del bronze, signat junt amb A. Sanchis Serra, del 2004; el parietal neandertal arcaic de la Cova del Bolomor (Tavernes de la Vallidigna, València), del 2006; les possibles restes humanes del Plistocè inferior i el mitjà dels jaciments de la Muntanyeta dels Sants (Sueca, València) i la Cova del Llentiscle (Vilamarxant, València), del 2008, restes que pertanyerien als primers pobladors del territori valencià (entre 1,3 i 1 milions d'anys l'«home» de Sueca, i entre 0,8 i 0,7 el de Vilamarxant); o la fauna del Plistocè inferior del Pla de les Llomes (Serra, València). Altres treballs a enumerar serien els referits al cavall ibèric de

la Regenta (Borriana, Castelló), del 2003; a la fauna neolítica de la Cova de les Bruixes (Rossell, Castelló), del 2005; a les restes d'*Ursus thibetanus mediterraneus* de la Cova del Bolomor, article signat junt amb J. Fernández Peris, del 2006; la datació bioestratigràfica del jaciment paleontològic de la Vilavella (Castelló), del 2009; les puntualitzacions sobre la fauna del Plistocè inferior/mitjà de la Cova del Llentiscle, del 2010; o el caprí de la Cova del Molí Mató (Agres, Alacant), també del 2010.

Des de la seua creació, el Gabinet de Fauna Quaternària ha estat un nou lloc de trobada per a vells i joves arqueozoòlegs, valencians i forans, seguint la tradició d'acollida del Museu de Prehistòria de València, obert sempre als corrents avantguardistes de la recerca arqueològica. Estudiant conjunts faunístics del museu o consultant-ne les col·leccions de referència, en el marc de treballs puntuals, de tesis i tesines, pel Gabinet han passat –i continuen passant– investigadors com M. Pérez Ripoll, R. Martínez Valle, P.M. Guillem Calatayud, A. Sanchis Serra (actual encarregat del Gabinet), M.P. Iborra Eres, J.V. Morales Pérez, C. Tormo Cuñat o C. Real Margalef, per citar només alguns dels arqueozoòlegs valencians. Fins al 2010, la presència d'I. Sarrión hi ha estat constant, sempre prest a la consulta, a l'intercanvi de parers i, també, al debat.

Innocenci Sarrión, al remat de tot, pot considerar-se un pioner dels estudis de fauna quaternària al País Valencià, juntament amb M. Pérez Ripoll, per bé que ambdues trajectòries arranquen i discorren de manera diferent.⁴ I. Sarrión era autodidacte, condició que no rebaixa en res el que ha estat el seu treball, sinó que el revalor. D'altra banda, és cert que no ha creat el que diríem una «escola», separat com estava de qualsevol praxi magisterial, però sí que ha exercit una influència innegable en una part important dels arqueozoòlegs locals.

Per tota la seua singladura intel·lectual, veritablement polifacètica, Innocenci Sarrión es mereix un respecte i un record, que és el que ací li mostrem i li fem, i que, ben segur, compartiran molts dels participants en aquestes actes.

⁴ Una aproximació històrica a aquests estudis pot veure's en: M. Pérez Ripoll, «Una visión de la arqueozoología valenciana a través del tiempo», dins A. Sanchis Serra i J.L. Pascual Benito (ed.), *Animals i arqueozoologia hui. I Jornades d'arqueozoologia del Museu de Prehistòria de València*, Museu de Prehistòria de València, València, p. 3-17.

BIBLIOGRAFIA D'INNOCENCI SARRIÓ MONTAÑANA

- SARRIÓ MONTAÑANA, I. (1967): “Prehistoria. Cueva de la Cerdaña (Pina de Montalgrao, Castellón)”. *Centre Excursionista de València*, Maig-67 (circular para socios), València, p. 7-10.
- (1967): “La Cueva de la Cerdaña”. *Riscos*, 15, Federación Valenciana de Montañismo, Valencia, p. 6-7.
- (1967): “Grabados esquemáticos sobre columnas estalagmíticas en la Cueva de Cerdaña (Castellón)”. *Geo y Bio Karst*, 12, Barcelona, p. 14-15.
- (1968-70): “Cova Sarinyago. Covacha sepulcral de la Vall de la Canaleta (Ador)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 2 p. + croquis i fotografies.
- (1970): “Actividades arqueológicas realizadas por miembros del C.E. de Valencia, en la zona del Gran Atlas de Marrakech. Octubre 1970”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 8 p.
- (1971): “Cova de Dalt”. *Boletín Cavernango*, 2 (II Jornadas Espeleológicas. Prehistoria), Grupo Espeleológico, Centro Excursionista de Alicante, Alicante.
- (1974): “Sobre el «Iunstir» ibérico, sobre «Eban-ebanen», sobre el vocablo «Kaikabas»”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 31-74/15210; 12379), 9 p.
- (1974): “Grabado rupestre en el Barranco de la Vid (Villargordo del Cabriel, Valencia)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 609-74/15788; 12808), 3 p. + calcs i dibuixos.
- (1974): “El yacimiento arqueológico de Las Cuevas (Cofrentes, Valencia)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 183-77/17791; 14316), 8 p. + plànols, dibuixos i fotografies.
- (1974): “Sobre conchas de *Cardium edule* en la Cueva de la Cocina (Dos Aguas-Valencia)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 184-77/17792; 14317), 4 p.
- (1974): “Notas sobre la estación de Sotecuelos de la Brezosa (Villar del Humo, Cuenca)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 185-77/17793; 14318), 4 p. + figures.
- (1974): “La Cova del Recolduc (Vilallonga, Valencia)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 10 p. + plànols, dibuixos i fotografies.
- (1974): “Apuntes sobre cuevas ofrendatorias”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 3 p.
- (1975): “Restos de la Primera Edad del Hierro en la Cueva Honda de Cirat (Castellón)”. *Lapiaz*, 2 (I época), Comité Regional Valenciano de Espeleología, Federación Valenciana de Montañismo, Valencia, p. 4-9.

- (1975): “Notas arqueológicas sobre la sierra Calderona”. *II Marcha y Asamblea Nacional de Veteranos de la Montaña (1-2 Noviembre de 1975)*. Centro Excursionista de Valencia, Valencia, p. 12-15.
- (1975): “Restos eneolíticos en Tabernes de Valldigna”. *D.Y.A.* (monografía III Aniversari), Centre Excursionista de Tavernes de la Valldigna.
- (1976): “El yacimiento neolítico de la Cova de Dalt (Tárbenas)”. *Revista del Instituto de Estudios Alicantinos*, 18, Alicante, p. 41-56.
- (1976): “Apuntes sobre fauna cuaternaria”. *Lapiaz*, 3 (I época), Comité Regional Valenciano de Espeleología, Federación Valenciana de Montañismo, Valencia, p. 15-22.
- (1976): “Cueva Cirat. Arqueología”. *Karrem*, 2, Sección de Exploraciones Subterráneas-S.E.S. del Centro Excursionista de Valencia - S.E.S. de San José, Valencia.
- (1976): Text introductorio a *Artesanado en la alfarería de la Península*. Catàleg d'exposició, Galeria Temps, València, p. 1-6.
- (1976): *Arqueología. Normas para la identificación y clasificación de yacimientos prehistóricos e históricos, adaptadas al excursionista*. Centre Excursionista de València, text ciclostilat, 52 p.
- (1976): “Pinturas rupestres del Barranco Coy (Tous, Valencia)”. Original manuscrit inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 39-76/16826; 13553), 4 p. de croquis, calcs i fotografies.
- (1976): “El poblado de la Edad del Bronce de La Majarilla (Bugarra, Valencia)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 40-76/16827; 13554), 5 p. + dibuixos i fotografies.
- (1976): “Coveta dels Fardatxos (Albalat de Segart)”. Fotocòpia d'original manuscrit inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 170-76/16957; 13659), 2 p.
- (1976): “Apuntes sobre la fauna cuaternaria (II)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 522-76/17309; 13956), 5 p.
- (1978): “El poblado ibérico de la Peña de las Majadas (El Toro, Castellón de la Plana)”. *Archivo de Prehistoria Levantina*, XV, Valencia, p. 177-190.
- (1978): “Un lince de las cavernas en la Cueva del Puerto (Calasparra, Murcia) y otros restos inéditos”. *Lapiaz*, 2 (II época), Federació Valenciana d'Espeleologia, València, p. 7-26.
- (1979): “Restos de corzo en yacimientos valencianos y conquenses”. *Lapiaz*, 3-4, Federació Valenciana d'Espeleologia, València, p. 93-108.
- (1980): “Valdecuevas, estación Meso-Neolítica en la Sierra de Cazorla (Jaén)”. *Saguntum-PLAV*, 15, Valencia, p. 23-56.
- (1980): “Restos faunísticos en la Cueva del Cerezo (Castielfabib)”. *Lapiaz*, 5, Federació Valenciana d'Espeleologia, València, p. 27-36.

- (1980): “La fauna pleistocénica de la Cova del Llentiscle (Vilamarxant, Valencia)”. *Lapiaz*, 6, Federació Valenciana d’Espeleologia, València, p. 11-27.
- (1980): “Tres restos óseos singulares, de *Aquila chrysaetos* L., *Microtus nivalis* M. y *Bos primigenius* B., procedentes de la Cova del Parpalló (Gandía)”. *Guaita*, 6, Centre Excursionista de València, València, p. 25-27.
- (1981): “Grafitos ibéricos del Cerro de San Miguel (Llíria, Valencia). *Archivo de Prehistoria Levantina*, XVI, Valencia, p. 455-461.
- (1981): “Clasificación de la fauna del yacimiento romano de Santa Bárbara (La Vilavella, Castellón)”. *Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonenses*, 6, Castellón de la Plana, p. 247-258.
- (1981): “Apéndice I. Estudio de la fauna”. En H. Bonet Rosado, C. Mata Parreño: *El poblado ibérico del Puntal dels Llops (El Colmenar), (Olocau, Valencia)*. Servicio de Investigación Prehistórica, Diputación Provincial de Valencia (Trabajos Varios del SIP, 71), Valencia, p. 163-180.
- (1981): “Clasificación de la fauna del yacimiento musteriense de El Salt (Alcoy)”. Fotocòpia d’original manuscrit inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 53-81/21426; 17192), 19 p.
- (1981): “Especificación y revisión de la fauna de la Cova de Dalt (Tárben)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (ref. 103-81/21476; 17230), 2 p.
- (1981): “Clasificación de la fauna de la Cueva del Toro (Antequera, Málaga). Original manuscrit inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 72 p. amb dibuixos i quadres.
- (1982): “Clasificación de la fauna de la Cueva Soterraña (Requena, Valencia). Yacimiento de la Edad del Bronce Valenciano”. *Lapiaz*, 9, Federació Valenciana d’Espeleologia, València, p. 11-20.
- (1982): “Restos faunísticos en cavidades de Calseca (Santander)”. *Lapiaz*, 10, Federació Valenciana d’Espeleologia, València, p. 47-58.
- (1982): “Clasificación de la fauna del Abric de la Falguera (Polop, Alcoy)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 15 p.
- (1982): “La fauna en la cultura ibérica, según las representaciones pictóricas”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 12 p.
- (1983): “Análisis de los restos de fauna recuperados en la Muntanya Assolada de Alzira en la campaña de 1978”. En B. Martí Oliver: “La Muntanya Assolada (Alzira, Valencia)”. *Lucentum*, II, Alicante, p. 59-62.
- (1983): “La fauna würmiense de la Cueva de San Antón. Villanueva de Viver (Castellón)”. *Spélaion*, 2, Secció d’Exploracions Subterrànies del Centre Excursionista de València, València, p. 23-37.

- (1983): “Hallazgos paleontológicos en diversas cavidades valencianas”. *Lapiaz*, 11, Federació Valenciana d’Espeleologia, València, p. 2-6.
- (1983): “Restos inéditos de Hyaenidae en el levante peninsular”. *Lapiaz*, 12, Federació Valenciana d’Espeleologia, València, p. 45-48.
- (1983): “Clasificación de la fauna de la Cueva del Sapo (Chiva, Valencia). Yacimiento de la Cultura Ibérica. Campaña de 1983”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 8 p. + quadres.
- (1983): “Sobre la fauna del Mont-Garau (Sanary-Var)”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 2 p.
- (1984): “Nota preliminar sobre yacimientos paleontológicos pleistocénicos en la Ribera Baixa. Valencia”. *Cuadernos de Geografía*, 35, Valencia, p. 163-174.
- (1984): “La fauna del Würm superior de la Cueva Merino (Dos Aguas, Valencia). *Lapiaz*, 13, Federació Valenciana d’Espeleologia, València, p. 31-36.
- (1984): “Clasificación de la fauna de la necrópolis ibérica de El Molar (Sant Fulgenci - Guardamar del Segura, Alacant). Campaña 1982”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 6 p.
- (1984): “Grau Vell. Fauna. Sagunto-83”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 3 p.
- (1984): “La fauna del Grau Vell de Sagunto. Campaña del 84”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 8 p.
- (1985): “Yacimiento de Las Viñas, Coy - Lorca, Murcia”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 5 p.
- (1985): “La fauna del yacimiento romano de La Rápita (Cullera, Valencia). Campaña del 84”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 13 p.
- (1987): “La fauna del yacimiento de la Edad del Bronce de Cueva de los Murciélagos de Altura, Castellón”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 18 p.
- ; DUPRÉ OLLIVIER, M.; FUMANAL GARCÍA, M.P.; GARAY, P. (1987): “El yacimiento paleontológico de Molí de Mató (Agres, Alicante)”. *Actas de la VII Reunión sobre el Cuaternario (Santander, 21-26 septiembre de 1987)*. Asociación Española para el Estudio del Cuaternario-AEQUA - Sociedad Española de Geomorfología (Cuaternario y geomorfología, vol. 1-4), Santander, p. 59-62.
- (1988): “Notas sobre una morfología diferenciada en los restos óseos de *Capra pyrenaica* y *Capra hircus*”. *Archivo de Prehistoria Levantina*, XVIII, Valencia, p. 129-134.

- (1988): “Clasificación de la fauna de la Cueva de las Fuentes I. Buena Vista del Norte - Tenerife. Campaña 1977-78”. Original mecanografiat inèdit, depositat en la Biblioteca del SIP-Museu de Prehistòria de València (sense ref.), 72 p.
- (1990): “El yacimiento del Pleistoceno medio de la Cova del Corb (Ondara, Alicante)”. *Archivo de Prehistoria Levantina*, XX, Valencia, p. 43-78.
- (1990): “Apéndice I. Estudio de la fauna de la Cueva II”. En M.A. Martí Bonafé: “Las Cuevas del Puntal del Horno Ciego: Villargordo del Cabriel - Valencia”. *Saguntum-PLAV*, 23, Valencia, p. 180-182.
- (1998): “Clasificación preliminar de la fauna”. En M.J. de Pedro Michó: *La Lloma de Betxí, Paterna, Valencia. Un poblado de la Edad del Bronce*. Servicio de Investigación Prehistórica, Diputación de Valencia (Trabajos Varios del SIP, 94), Valencia, p. 247-260.
- ; MESADO OLIVER, N. (2000): “Un covacho con pinturas rupestres en el Barranco de la Hoz (Enguera, La Canal de Navarrés, Valencia)”. *BARA-Boletín de Arte Rupestre de Aragón*, 3, Zaragoza, p. 65-80.
- MARTÍNEZ VALLE, R.; SARRIÓN MONTAÑANA, I. (2001): “El gos salvatge: un cànid asiàtic en les faunes europees”. En V. Villaverde (ed.): *De neandertals a cromanyons. L'inici del poblament humà a les terres valencianes*. Universitat de València, València, p. 111-112.
- SARRIÓN MONTAÑANA, I. (2003): “El caballo de La Regenta (Burriana): estado de conservación y restauración”. En F. Quesada Sanz, M. Zamora Merchán (ed.): *El caballo en la antigua Iberia. Estudio sobre los équidos en la Edad del Hierro*. Real Academia Española de la Historia (Bibliotheca Archaeologica Hispana, 19), Madrid, p. 187-190.
- (2003): “Osteometría del caballo ibérico de La Regenta (Burriana). En F. Quesada Sanz, M. Zamora Merchán (ed.): *El caballo en la antigua Iberia. Estudio sobre los équidos en la Edad del Hierro*. Real Academia Española de la Historia (Bibliotheca Archaeologica Hispana, 19), Madrid, p. 191-200.
- SANCHIS SERRA, A.; SARRIÓN MONTAÑANA, I. (2004): “Restos de cánidos (*Canis familiaris* ssp.) en yacimientos valencianos de la Edad del Bronce”. *Archivo de Prehistoria Levantina*, XXV, Valencia, p. 161-198.
- SARRIÓN MONTAÑANA, I. (2005): “La fauna de la Cova de les Bruixes”. En N. Mesado Oliver: *La Cova de les Bruixes (Rossell, Castellón)*. Servicio de Investigación Prehistórica, Diputación de Valencia (Trabajos Varios del SIP, 105), Valencia, p. 77-108.
- (2006): “Hallazgo de un parietal humano del tránsito del Pleistoceno Medio-Superior procedente de la Cova del Bolomor. Tavernes de la Valldigna, Valencia”. *Archivo de Prehistoria Levantina*, XXVI, Valencia, p. 11-23.
- ; FERNÁNDEZ PERIS, J. (2006): “Presencia de *Ursus thibetanus mediterraneus* (Forsyth Major, 1873) en la Cova del Bolomor. Tavernes de la Valldigna, Valencia”. *Archivo de Prehistoria Levantina*, XXVI, Valencia, p. 25-38.

- SANCHIS SERRA, A.; SARRIÓ MONTAÑANA, I. (2006): “Primers estudis al voltant de la fauna mosteriana de la Cova Negra de Xàtiva”. En H. Bonet Rosado, M.J. de Pedro Michó, C. Ferrer García, A. Sánchez Molina (coord.): *Arqueologia en blanc i negre. La labor del SIP 1927-1950*. Museu de Prehistòria de València, Diputació de València, València, p. 163-169.
- SARRIÓ MONTAÑANA, I. (2008): “Presencia de *Homo* en el Pleistoceno inferior y medio valenciano”. *Archivo de Prehistoria Levantina*, XXVII, Valencia, p. 9-23.
- (2009): “Datación bioestratigráfica (Ruscino-Villanyiense) del yacimiento paleontológico de La Vilavella (Castelló)”. *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, LXXXV, Castellón de la Plana, p. 7-41.
- (2010): “Puntualizaciones sobre la fauna del Pleistoceno inferior/medio de la Cova del Llentiscle (Vilamarxant, Valencia)”. *Archivo de Prehistoria Levantina*, XXVIII, Valencia, p. 11-45.
- (2010): “El cáprido del yacimiento de la Cova del Molí Mató, Agres, Alacant”. *Recerques del Museu d’Alcoi*, 19, Alcoi, p. 7-18.
- PÉREZ RIPOLL, M.; MORALES PÉREZ, J.V.; SANCHIS SERRA, A.; AURA TORTOSA, J.E.; SARRIÓ MONTAÑANA, I. (2010): “Presence of the genus *Cuon* in upper Pleistocene and initial Holocene sites of the Iberian Peninsula: new remains identified in archaeological contexts of the Mediterranean region”. *Journal of Archaeological Science*, 37 (3), p. 437-450.
- SARRIÓ MONTAÑANA, I. (2012): “Restos paleontológicos del Pleistoceno inferior en la sima del Pla de les Llomes (Serra, Valencia)”. *Archivo de Prehistoria Levantina*, XXIX, Valencia, p. 9-51.
- (2014): “VII. Puntualizaciones sobre la fauna del Pleistoceno inferior/medio de la Cova del Llentiscle”. En A. Sendra Mocholí, A. Ballester Potenciano (coord.): *Les Rodanes. Un paraje de cuevas y simas (Vilamarxant, València)*. Generalitat Valenciana (CITMA) - Federació d’Espeleologia de la Comunitat Valenciana, València, p. 102-119.
- ; AURA TORTOSA, J.E.; PASCUAL BENITO, J.L.; TIFFAGOM, M.; SANCHIS SERRA, A. (2014): “VIII. Primeros datos acerca de la ocupación prehistórica de la Cueva de los Murciélagos”. En A. Sendra Mocholí, A. Ballester Potenciano (coord.): *Les Rodanes. Un paraje de cuevas y simas (Vilamarxant, València)*. Generalitat Valenciana (CITMA) - Federació d’Espeleologia de la Comunitat Valenciana, València, p. 120-122.